Pentti Lyytinen runojansa lukemassa.

(R. W. Ekman.)

Halu mulle huolta antoi,
Luonto lauloa lupasi,
Ruveta runon sanoille,
Väinämöisen värssylöille.
PIETARI MAKKONEN.

Nuo Korhoset ja Puhakat ja Kymäläiset ja Makkoset ja Lyytiset — merkillistä väkeä, joille harvassa kansassa lienee verran vetäjätä. Talonpoikia, pelkkiä talonpoikia vaan, ja kumminkin runoilijoita. Ovatko he vain omituisia ilmiöitä Suomen kansassa, tuommoisia yksinäisiä kasken kuusia, joilla ei ole mitään yhteyttä ympäristönsä kanssa? Ovatko he vain tuommoisia „oikkuja“ hengen valtakunnassa, jommoisia välistä näemme luonnonkin maailmassa? Mutta jos he semmoisia olisivat, niin miksikä heidän lauluissaan sitten on kaikissa sama pohjasävel? Miksikä heidän lauluissaan tuntuu kuin olisi se kajahdusta Kalevalasta tai Kantelettaresta? Miksikä aina ja aina tuo surumielinen, kesken leikillistäkin helyä surumielinen sointu? Siksi, että he ovat Suomen kansan hengen lapsia, Suomen kansan hengen luomia ilmauksia. Heidän laulunsa eivät ole heidän laulamiansa: niitä on Suomen kansa itse laulanut; toisin sanoen: he ovat laulaneet, mitä Suomen kansa kokonaisuudessaan on tuntenut.

Olli Kymäläinenköhän se vaan yksin ihaeli Punkaharjun kauneutta, laulaessaan:

Kuuntelivat kukkumista,
Kesälinnun laulamista,
Kuinka siinä linnut lauloi,
Linnut lauloi, metsä soitti,
Antoi aurinko ilonsa,
Päivä paistoi pitkin nientä,
Siitä koko luonto liikkui,
Ilma silmissä iloitsi,
Ilahutti ihmiskunnan.

Pietari Makkonenko se yksinään oli puhemiehenä kihlaamassa Helsingin herroille Suomen tytärtä, joka jo uskaltaa seisoa

— — — — salissa,
Kammarissa kaunihissa,
Lauleleepi lemmen virttä,
Niinkuin lintunen lehossa,
Toukomettinen metässä.

Antti Puhakkako se itki 1850 vuoden kieltoa, laulaessaan:

Vaan kun rastas lauleleepi
Lehdikossa salaa,
Sitten luonto laulamahan
Minullakin halaa.
Sitten laulan hiljaisesti
Siellä hänen mukaan,
Lillin lallin, tillin tallin,
Ett'ei kuule kukaan.

Niin, nämä kansanrunoilijat ovat todistajina siitä, että laulun voimaa eivät ole Suomen kansasta saaneet masennetuksi raskaimmatkaan olot, olot usein semmoiset, että vaikea on ymmärtää, kuinka kansa ei niihin kokonaan nääntynyt.

Yhden tämmöisen kansanrunoilijan on maalauksensa aiheeksi ottanut Ekman vainaja, hän, jolle oli rakasta ja ihanata kaikki, mikä Suomen omaa oli.

Pentti Lyytinen oli syntynyt 1783 Rautalammilla. Vuonna 1813 tuli hän kotivävyksi Toholahden kestikievariin, jossa isännöitsikin vanhuuteensa asti. Runojansa kirjoitteli hän itse paperille, ja niistä julaistiin useita Sanansaattajassa ja Maamiehen Ystävässä. Painamattomia löytyy koko joukko Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. Leikillisyys, yksi Suomen kansan luonteen ominaisuuksia, astuu Lyytisessäkin esiin. Painatamme tähän näytteeksi hänen sepittämänsä runon:

Kestikievarin virasta.

Jos on viljoa virassa,
Jos on myötä mynttiäkin,
Niin on piikit pistäväiset
Viran vieressä vihaiset.
Keisarill' on kelpolailla
Kunniata kuuluisata,
Vaan on harmi hartioilla
Valvottaissa valtikasta.

Samoin sattuupi Savossa:
Vireätkin virkamiehet
Saavat harmista haleta,
Kun ei jaksa jaaritella,
Kiirehesti kirjoitella.
Kaikk' on kestikievaritkin
Joukon paljon palvelijat;
Saavat valvoa varahin,

Juosta juuri joutuisasti
Yöt ja päivät pääksytysten;
Saapi siinä saappahatkin
Kujasilla kunnon kyydin,
Vinkaiseepi virsut vielä
Kipeästi kiirehessä.
Yksi huutaa halikkata,
Toinen voita voivottaapi,

R. W. Ekman pinxt.

G. W. EDLUND, Kustantaja.

F. Tilgmann. Kivipaino. 1888.

PENTTI LYYTINEN RUNONLUVUSSA.

B. Lindholm pinxt. G. W. EDLUND, Kustantaja. F. Tilgmann. Kivipaino. 1888.

SALAPOLTTIMO LOVISAN SAARISTOSSA.

Yksi toivoopi totia,
Toinen tahtois punssipullon,
Joku kaipaa kahviakin,
Toinen vettäkin vetäisi,
Vinkaiseepa viinoakin,
Joka tuiskusta tuleepi.
Rustaa sitten ruokapöytä,
Kanna siihen kaikenlaista:
Siihen sovita sinapit,
Siihen pienet pippuritki.
Kun on iltanen ihossa,
Kun on ruumis ruokittuna,
Laita sitten siistit sängyt,
Kiidätäpäs kirppuryyppy.
Jätä sitten jäähyväiset.
Astupas ulos ovesta,
Yritäpäs yöksi mennä
Lepäämään leposiallen:
Kohta paukkuupi pihalla,
Heliseepi herran kello!
Nousepas ylös nopeesti,
Joudu, ukko, taas uralle,
Piitä pitkin askelihin,
Ala taaskin ammattisi:
Pane pöydälle pötyä,
Toimitapas toiset sängyt,
Jos he yöksi yötyneepi.
Ain' on pelko peittehenä,
Maatessakin manttelina.
Annas sitten aamun tulla, —
Emäntä ensin käsihin:
Kanna ensin kahvikuppi,
Sitten laittele lökärit,
Siihen sovita sokerit,
Siihen ruskeat rusinat,
Siihen katsele kanelit,
Siihen kaikki kaunistukset.
Rohdotapas roppiryypyt,
Vielä pienet piiskapiiput,
Vyötä sitten vyöllä kiinni,
Mit' on pantuna pesähän.
Valjastapa valmihiksi
Kyllä kymmenen hevosta,
Pidä värkkisi vireillä.
Jos et äkkiä älyä.
Aivan joudu juoksemalla,
Kyllä tukka tuiskuaapi
Herran kourissa kovissa!
Vielä virkan, viina, sulle,
Puhelen putelijuoma,
— — — — — — — — — —
Kyll' olet kaunis katsannolta,
Aivan loistava lasissa,
Vaan on myrkky mielessäsi,
Niinkuin kärmehen kavalan:
Annat suuta surmallista
Juuri Juuttahan tavalla.

Pietari Makkonen.

Salapolttimo Lovisan saaristossa.

(B. Lindholm).

— „Mitä teillä taas oli niin salaista haasteltavaa sen Fröleeni rentaleen kanssa?“ kysyi vanha Karlsbergin emäntä.

— „No niin, mitäpäs sinä nyt siitä.... Olihan muutoin vaan vähäsen asiata hänellä,“ vastasi Karlsberg, vankan talon isäntä.

— „Sen miehen seurasta ei ikinä hyvää lähde.“

— „Ei tuo mahtane ketään haukatakaan, kellä on silmät päässä.“

— „Ei ole takeita. Mitä te haastelitte?“

— „No nytpä sinä siinä: mitä ja mitä! Haasteltiinhan vaan niitä näitä.“

— „Rahaako hän tahtoi?“

— „Ei!“ vastasi Karlsberg lujasti.

— „Hevoskauppaako hierottiin?“

— „Ohoh! Vai minä hänen kanssaan semmoisiin!“

— „No mitäs teillä oli?“

— „Olehan jo tuossa!“

— „Fröleeniin minä en luota tuon enempää! Mistä se lie ilmaantunutkaan tänne meidän pitäjään, mokoma lintu?“

— „Hm! Ei ole longallaan kallon laidat sillä miehellä. On ollut akatemiassa ja muualla, ja ellei vaan olisi ollut yhtä pikkuruista asiaa, niin istuisi mies kukaties sinatissa asessyörinä tänäkin päivänä. Jaa—a!“

— „Pikkuruista asiaa! Viina se oli se pikkuruinen asia, kylläs sen tiedät. Viinaa hän on ikänsä juonut ja kuuluupa sitä nykyjään keittelevänkin, koskapa sanotaan ostaneen viinapannut ja muut lekkeet. Kuules Karlsberg,“ lisäsi emäntä, katsoen tarkasti ukkoansa silmiin, „eihän vaan liene houkutellut sinua viinaa keittämään?“

Karlsbergilta loppui kärsivällisyys. Hän nousi ja virkkoi närkkäästi:

— „Nytpä sitä on joutunut tutkittavaksi kuin minkä korkean oikeuden eteen ikään. Harmittaa minua jo. Eikä tässä sinun jaaritellessasi muista hevosiakaan käydä katsomassa.“

Ukko läksi ovea kohti.

— „Katso vaan, ett'ei Fröleeni saata todellakin sinua oikeuden eteen.“

— „Mitä?“ kysyi ukko ja pysähtyi ovessa.

— „Sanoin vaan, että kunhan ei Fröleeni saisi sinua koukuillaan oikeuden eteen todellakin.

— „Jo sai!“

— „No, ei hänen hattunsa haittaa, vaikka saisi toisen ihmisen kunnialtakin.“

— „Mistä syystä?“

— „Esimerkiksi viinanpoltosta.“

— „Ettäkö siitä sitten kunnia menee?“

— „No siihen paikkaan.“

— „Ohoh!“ sanoi Karlsberg ja mennessään paiskasi oven kiinni.

Karlsbergin emäntä ei olisi ollut nainen, ellei hän ukkonsa viimeisistä vastauksista olisi osannut aavistaa asian oikeata laitaa. Hän päätti olla varoillaan.

— „Kyllä siitä Fröleenin tuumasta ei nyt taida tulla mitään,“ virkkoi parin päivän perästä ukko Karlsberg Fröleenille, heidän ollessansa kahden kesken.

— „Miks'ei?“

— „No tuota.... onhan se vähän pahakin asia.... ja tuota....“

— „Polttaa ne muutkin, enkä minä luule, että satamarkkaset juuri Karlsberginkaan kukarossa pahaa tekisi.“

— „No kyllähän se niinkin on, mutta....“

— „Mutta mitä?“

— „Tuota noin.... annapas kun käy hullusti, niin mitenkäs sitten?“

— „Ettäkö saisivat kiinni?“

— „Vaikka niinkin.“

— „Eivät saa. Ja jos saisivatkin, niin“.... Fröleeni pysähtyi vähän, mutta jatkoi pian jälleen huolettomasti, „niin ei siitä lähde mitään sittenkään.“

— „Ei lähde muuta kuin suuret sakot ja kunnia kaupan päälliseksi.“ Fröleeni rupesi nauramaan.

— „Vai kunnia? Höllässäpäs se miehen kunnia sitten istuisikin! On sitä jo oltu pahemmassakin leikissä eikä kunnia ole liikahtanutkaan. ... Niin, näethän, minä tarkoitan, että minä tunnen lain ja asetukset kuin viisi sormeani.“

— „Eikö mene kunnia?“

— „Ei mene, ei mene.“

— „Hm!“

— „Niin, Karlsberg, mitäs tässä joutavia mietitään? Pannaan yli-huomenna illalla evästä pussiin ja tavaraa säkkiin ja lähtään Mosaholmalle; viikon perästä on viinat Suursaarella ja markkoja pitää heltimän Parmasen Isukalta.“

Ylihuomenna sanoi Karlsberg eukolleen lähtevänsä Laptreskiin, jonne muka oli asiata sen äsköisen tilanriidan tähden siellä, — muistaahan muijakin tuon? — sen, sen, sen punapartaisen Liljelundin tilanriidassa, no sen, joka tässä keväällä kävi rahaa lainaamassa.... Ja saappaita jalkaan vetäessään jutteli Karlsberg mitä vielä kruununvouti oli asiasta arvellut ja henkiherrakin meinannut, että kyllä Liljelund asian voittaa. Tätä tehdessään silmäili ukko vähä väliä salavihkaa muijaansa, huomaako muka muija mitään, mutta eukko teki tyynesti tehtäviään eikä virkkanut luotua sanaakaan.

Olisikohan eukko jollain tavoin saanut vihiä hänen ja Fröleenin aikeista? Vähän tuo tuntui kummalliselta, ett'ei muija viime päivinä ollut juuri puhunut mitään, hän, joka tavallisesti oli niin kärkäs pärpättämään. Eikä näethän nytkään juuri huolinut kysyä kuinka kauan muka kaupungissa viivytään eikä muuta sellaista. Mutta mitäpäs nyt tuosta, jos hän vähän epäilisikin, arveli jälleen Karlsberg. Eihän hän suinkaan mene nimismiehelle kantelemaan, ja kun rahaa saadaan, niin pian muijakin lauhtuu.... Mutta peijakas sentään, jos se nimismies todellakin tulla tupsahtaisi sinne Mosaholmaan?...

— „Kuules, muija,“ virkkoi Karlsberg äkisti. „Ei suinkaan sitä täälläpäin ole nähty näinä päivinä?“

— „Ketä?“

— „Tuota nimismiestä, Lönnholtsia?“

— „En minä ole nähnyt. Eiköhän nimismies liene siellä Laptreskissa hänkin?“

— „Miksikäs juuri siellä?“ kysyi ukko ja koetteli tunkea katseensa ihan eukon sisimpään sieluun. Turha vaiva Karlsberg parka, turha vaiva! On sitä koetellut ennen toinenkin mies, mutta turhaan vaan. „Miksikä juuri siellä?“ kysyi ukko uudestaan.

— „Muutoin minä vaan ajattelin, että kenties hänellä myös olisi asiaa sen punaparran tilanriidassa.“

— „Menepäs nyt ja ota akkaväestä selvä,“ arveli Karlsberg itsekseen. „Paras on, että lähden vaan tieheni kiiruimman kaupassa.“

Ja niin hän läksi.

Mosaholman pienellä saarella oli työ päättynyt. Se oli valmista jo, se ilon ja onnen neste. Ei se ollut 50 kertaisesti puhdistettua, mutta korttelin vertainen sitä oli taatusti vievä järjen kenen päästä hyvänsä. Ankkurit olivat täynnä helmeilevää viinaa. Oppineet sanovat löytävänsä jok'ainoassa vesipisarassa lukemattomin määrin pieniä, silmälle näkymättömiä eläviä. Jok'ainoassa viinan pisarassa on myöskin lukemattomin määrin, elleihän eläviä, niin ainakin kirouksen ituja.

Hiljaisesti ja varovaisesti saatettiin ankkurit rantaan, jossa vene oli valmiina purjehtimaan Suursaareen. Ukko Karlsberg oli kumminkin ensin saatettava manteren rantaan, josta hän oli menevä kotia. Fröleenin oli määrä viedä viinat Parmasen Isukalle.

Ankkurit laskettiin rantaan, ja miehet palasivat kodalle takaisin. Fröleeni nimittäin, viisas mies, tahtoi tarkasti peittää jäljet, ett'ei nimismiehen vainu pääsisi viinapannun perille. Se oli sen vuoksi kätkettävä johonkin semmoiseen paikkaan, ett'ei sinne „hittokaan löydä," kuten Fröleeni sanoi. Semmoisia paikkoja lienee yleensä sangen vaikea saada ilmoille, ja siksipä miehet nytkin kauan aikaa viipyivät saaren sydämmessä. Vihdoinkin läksivät he rantaan päin, saaliittensa luokse kiirehtien.

— „Mutta," sanoi äkkiä Fröleeni ja nosti nenäänsä ilmaan ja haisteli, sieramiansa levitellen, „mitäs tämä merkitsee?" — „No mikäs se nyt merkitsee? kysyi Karlsberg, koettaen hänkin nostaa päätään ja sieramiaan levitellen.

— „No, ettekö te tunne viinan hajua?"

— „Minun mielestäni on koko Mosaholma haissut viinalle tämän vuorokauden."

— „Niin, mutta nyt ei ole laita oikein!" huusi Fröleeni. „Ankkurit vuotaa!"

Ja hän läksi kuin hullu juoksemaan viinalekkerein luokse.

Karlsberg ei vanhuudeltaan jaksanut juosta; kolmas, kätyri mies, oli taas luonnostaan kampura-jalkainen ja muutoin sitä laatua ihmisiä, jotka tekevät työtä käskettyä, mutta muutoin antavat palttua koko maailmalle. He astuivat siis hiljakseen perässä.

Mutta äkkiä rupesi rannalta kuulumaan mieletöntä parkumista ja voivottamista, joitten höysteeksi aina tärähti joku törkeä kirous.

— „No, hulluksiko se Fröleeni nyt on tullut, vai?" arveli Karlsberg.

— „Ei tiedä," vastasi kätyri haukotellen.

Miehet koettivat jouduttaa askeleitaan ja saapuivat vihdoin rantaan. Fröleenin pauhaamista ei enää kuulunut, eikä miestä itseänsäkään näkynyt ensi alussa missään. Viina-ankkuritkaan eivät olleet paikkoillaan. Syys-illan hämärä alkoi jo olla niin sakea, että vasta jonkun ajan perästä nähtiin Fröleeni mahallaan maassa. Ankkuri oli hänen vieressään, ja suullaan hän latki jotakin rantakivien välistä. Väkevä viinan haju levisi kaikkialle.

Karlsberg, älykäs mies, äkkäsi pian asian laidan: viina oli vuotanut ankkureista pellolle, ja Fröleeni koetti pelastaa, mitä voi, omaan kulkkuunsa. Yhdellä nykäyksellä tempasi ukko Fröleenin pystyyn.

— „Mitäs tämä on?" kiljasi hän.

— „Jaa, jaa," kiljasi Fröleeni vastaan, „mitäs tämä on?" Ja hän löi nyrkillään ankkurin pohjaan: se kumahti kuin tyhjä konsanaankin. „Ja mitäs tämä on?" Ja uusi nyrkin isku toisen ankkurin pohjaan ja taaskin tyhjä kumaus. „Ja mitäs tämä on?" riehui hän edelleen, tavattoman sukkelasti kiepsauttaen molemmat ankkurit pystyyn ja näyttäen isoa aukkoa kumpaisenkin pohjassa. „Mitäs nämä on?"

Karlsberg seisoi äänetönnä, katsoa tuijottaen ankkurien pohjissa oleviin reikiin, eikä vihdoin muuta osannut virkkaa kuin:

— „Kyllä maar pohjat on puhki."

— „On ne," vahvisti kätyri, haukotellen. „Ja viina on mennyt mereen."

— „Mutta mitenkäs ne astiat on puhki menneet?" puheli Karlsberg, enemmän itsekseen kuin muille.

— „Niin, sanopas se!" alkoi taas Fröleeni pauhata. „Tekemällä se tehty on, kirveellä se on tehty, tämä konnan työ...."

— „Entäpäs jos viinan väki...." yritti kätyri lausumaan.

— „Mene sinä väkinesi ja vikinesi!" ärähti Fröleeni. „Etkös sinä näe, että pohjat on puhkomalla puhkottu, ja sen on tehnyt joku vihamies vast'ikään, ja hänen pitää oleman tällä saarella, ja minä menen ja haen sen konnan ja työnnän hänet suin päin mereen, jonne hän on kalliin juomankin saattanut."

Fröleeni yritti jo lähtemään, mutta Karlsberg sai häntä kauluksesta kiinni.

— „Seiso paikallas, mies! Nyt et mene minnekään."

— „Ja mitäpäs sitä tässä pimeässä ketään löytää!" arveli kätyri.

— „Joku on nähtävästi saanut vihiä meidän meiningeistämme", puhui Karlsberg. . . . „Ystäväkö sitten lienee vai vihamies. . . . Mutta

olkoon nyt miten hyvänsä, tässä ei asia paremmaksi tule, vaan mennään heti pois.“

— „Mennään vaan, virkkoi kätyri.“

Fröleeni katsoi sanomattomalla kaiholla ankkureita ja kosteata juovaa, minkä viina oli tehnyt maahan, vuotaessaan suolaiseen mereen. Tuota myöten ne oli menneet nyt ne Parmasen Isukan markatkin. Vihdoin hän vimmoissansa potkasi toista ankkuria, aikoen nähtävästi antaa luut sille, joka oli lihatkin vienyt.

— „Äläst' veikkonen,“ puheli kätyri, „otetaan mukaan lekkerit; kelpaahan nämä toisella kertaa, kun vähäsen korjaa. Hoo-jaa!“

Epätoivoisena istahti Fröleeni veneesen, kätyri kömpi sinne haukotellen. Mutta Karlsbergista tuntui — usein hän tuota sittemmin jutteli — kuin olisi taakka hänen hartioiltaan nostettu.

Karlsbergin taloon ei ollut kuin puolen peninkulman matka, mutta tuuli kun oli hiljainen, niin oli jo pilkkosen pimeä, heidän saapuessaan rantaan.

Tuvassa paloi takkavalkea, ja emäntä tervehti ystävällisesti tulijoita, Fröleeniäkin, jolle hän tavallisesti oli yrmeän puoleinen.

— „No kuinkas Laptreskissa jaksetaan?“ kysäsi emäntä hyvin tyynesti.

— „Hyvin kävi,“ sanoi Karlsberg iloisasti. „Kaikki hyvin.“

— „No sehän oli hyvä,“ arveli emäntä, laittaen komeata illallista pöytään.

Miesten parhaillaan käydessä pöytään, kuului joku ajavan rattailla pihaan.

— „Ketähän nyt mahtanee tulla?“ arveli isäntä.

Fröleeni vaaleni.

— „Se on nimismies!“ äänsi hän. „Ne oli hänen hevosensa tiukuset! Minä tunnen ne virstan päähän.“

Ukko Karlsberg kävi äkisti hyvin totiseksi.

— „Hyväinen aika!“ huudahti emäntä säikähtäneenä.

Kätyrikin kävi vähän levottomaksi ja jupisi itsekseen jotakin tämän tapaista: „Eiköhän olisi parasta lähteä tästä vähän loitommas?“

Mutta ovi aukeni, ja nimismies, vanha Lönnholtsi, astui sisään.

— „Hyvää iltaa!“ lausui hän reippaasti. „Taisin tulla juuri parahiksi.“

— „Jumal'antakoon!“ vastasi isäntä, eikä ollut hänen äänensä omituista vavahtelua vailla. „Kuinka niin parahiksi?“

— „Valmiisen pöytään,“ vastasi nimismies. „Kai emäntä minuakin aterialle käskee, sillä minä en ole syönyt koko päivänä mitään. Koiran virka, koiran virka. Tuskin on yhden lurjuksen saanut kiinni, niin juokse jo toista perään. Semmoista se on, semmoista se on.“

Miehet kuuntelivat totisina nimismiehen puoleksi iloista, puoleksi äkäistä puhetta. Tarkoittikohan se heitäkin tällä kertaa?

— „Kas,“ jatkoi Lönnholtsi, „onhan se Fröleenikin täällä! Kuule, Fröleen, minä olen kuullut vähän pahoja uutisia sinusta.“ (Fröleeni parka oli vaipua maan alle). „Kertovat sinun keitelleen viinaa viime aikona.... „(Fröleen säpsähti, eikä osannut isäntäkään olla aivan tyyni.) „Heitä sinä pois se ammatti,“ jatkoi nimismies, „sillä jos minun kynsiini satut, niin minä en armahda sinua vanhan tuttavuudenkaan nojalla, muista se! Jos ennen olisinkin sen tehnyt, niin täänpäiväinen tapaus on saanut minut vimmaan kaikkia salapolttajia vastaan.“

Mitä salapolttajat tällöin ajattelivat, on helppo arvata.

— „Mikä tapaus?“ uskalsi emäntä kysyä.

— „Niin, mitäs te täällä syrjässä tiedätte mitä toisessa tapahtuu! Tänään panin rautoihin nuoren Snöbakan isännän.“

— „Herra siunatkoon!“ huusi emäntä. „No mitäs hän oli tehnyt?“

— „Lyönyt viinapäissään renkinsä kuolijaksi. Sieltä tulen juuri ja olen matkalla Åkerbölen kylään, jossa kuuluu olevan salapolttimoita. Koiran virka, koiran virka!“

Helpommin hengittivät emäntä ja miehet tuvassa, kuultuansa, ett'ei nimismies tällä erää ollutkaan heidän kimpussaan. Ukko Karlsberg se vaan tunsi kovan piston sydämmessään: hän oli tehnyt semmoisen työn, jonka tekijä kantaa lurjuksen ja lainrikkojan nimen.

Aterioituansa läksi nimismies jatkamaan matkaansa. Tuvassa olijat eivät puhuneet pitkään aikaan mitään....

— „Kuules Fröleeni!“ puhui vihdoin Karlsberg. „Viinat on meiltä menneet sitä sipoista tietään, ja kiitos sille, jonka sen tempun meille teki.“ Ukko katsahti emäntäänsä, muttä tämä seisoi uunin ääressä sel-

B. Reinhold pinxt. G. W. EDLUND, Kustantaja. F. Tilgmann. Kivipaino. 1888.

JUUSTILAN SULUT.

jin häneen, niin ett'ei ukko hänen kasvojansa nähnyt. „Mutta pannu on vielä jäljellä, ja siitä voi kyllä kiehua monen Snöbakan vimmat. Käydään ja lyödään se rikki; minä maksan sinulle sen hinnan. Suostutko?“

Fröleeni vapisi yhä vieläkin taannoista säikäystään.

— „Täytyy suostua,“ kuiskasi hän.

— „Ja sinä,“ puhui ukko kätyrille, „sinä et mene viinanpolttoon, vaan suoriat aamulla varhain havutukille tuolla tarhassa. Kuuletkos?“

— „Jaha!“ sanoi kätyri, joka oli torkahtanut penkille. „Että kuinka?“

— „Että suoriat aamulla varhain havutukin ääreen meidän tarhassa.“

— „Jassoo, ja-ha. No miks'ei!“

Saimaan kanavalla.

(B. Reinhold.)

Nimi nätti, näky sorja,
Hyöty sitäkin hyvempi.
TALONPOIKA.

Ken kerrankin kauniina kesäpäivänä on kulkenut Saimaan kanavan päästä päähän, hän on saanut nähdä ja tuntea niin paljon suurta ja ihanata, ett'ei hän sitä ikinä unohda. Aikainen kesän aurinko on jo kotvan aikaa paistaa heloitellut kirkaalla taivaalla matkaan lähdettäissä, eikä se vielä ole lähelläkään laskuansa, kun ollaan matkan perillä. Ja mitä kaikkea on tämän kesäisen päivän kuluessa saatu nähdä ja kokea?

Suolaisen meren lahdenpohjukasta, Suomenvedenpohjasta Wiipurissa, on tultu kirkassilmäiseen Saimaasen, ja tällä matkalla on nousemistaan noustu yhä ylemmäs, niin että kun illan suussa tullaan Lauritsalaan, sinisen Saimaan rannalla, niin ollaan 256 jalkaa korkeammalla meren pintaa kuin aamulla. Tällä 55 virstan pituisella matkalla on ennätetty käydä 28:n sulun kautta, kyntää monen järven pinta, sivuta monta jokea, kulkea monen lohotun kallion lävitse ja vihdoin pujahdettu itse Salpausselkään kaivetun tien kautta. Koko tällä matkalla on saatu ihailla ja ihmetellä sitä erin-omaista lujuutta ja kestävyyttä, tarkkuutta ja huolenpitoa, jota tämän kanavan rakentaminen osoittaa joka kohdassa, suurista vuorten lohkouksista ja harmaalla hakatulla kivellä lasketuista sulkujen laiteista aina kanavavahtien mökkeihin ja aitoihin saakka. Hiljaisella tyytyväisyydellä ja kiitollisuudella katselee Suomalainen uhkeata Saimaan kanavata, mointa suurta, ulkomaalaistenkin ihailemaa, rakennusta köyhässä Suomenmaassa.

Luonto puolestaan on Saimaan kanavan varsille sirotellut ihania antimiansa niin ylenpalttisesti, ett'ei luulisi löytyvän niin kylmäveristä ihmistä, jonka sydän ei lämpiäisi ja heltyisi, nähdessään niitä. Väliin on kuin näkisi sankarin voittoretkeänsä kulkemassa, väliin kuin kainon morsiamen haaveilemassa onnen ihania aatoksia, ja väliin on kuin katseleisi viattoman lapsen myhäilyä, täynnä suloutta, jota et osaa selittää, miksikä se niin suloista on.

Ja tämän ihanuuden nojalla sykkii Saimaan kanava mahtavana valtasuonena ihmisten hyörinässä ja pyörinässä, välittäen suurenmoista kauppaa ja tehden lukemattomia tehdaslaitoksia Suomessa mahdollisiksi.

Ajatus Saimaan ja Suomenlahden yhdistämisestä heräsi jo varhain. Kerrotaan jo Pontus de la Gardie'n, (kuuluisan „laiska Jaakon“ isän), joka kuoli v. 1585, tuumineen tätä yhdistämistä ja paikoin jo tehneenkin kaivannon alkuja. Mutta kaukana vielä siitä oli työn päättyminen. Noin 70 vuotta sitten ehdotteli silloisen Wiipurin pataljonan luutnantti Lagervall, että pataljonan miehiä pantaisiin jatkamaan Pontus herran työtä. Ehdotuksesta ei kumminkaan tullut mitään, ja onneksi se olikin, sillä siihen-astiset tuumat olivat tarkoittaneet ainoastaan Saimaan laskemista eikä sellaisen kulkuväylän kaivamista, jommoinen nykyinen Saimaan kanava on.

Nykyinen kanava sai alkunsa vasta vuonna 1826, jolloin 13 talonpoikaa Pohjois-Savosta kävi Keisarin puheilla pyytämässä kanavan kaivattamista Saimaan ja Suomenlahden välille. Tästä asiasta antoivat sitten lausunnon Koskenperkausten Toimikunta, jossa puheenjohtajana oli kenralikuvernöri Sakrevski, kuin myös Senati. Lausunnossa tun-

nustetaan hankkeen hyöty, mutta ei luulla riittävän maan varoja sen toimeenpanemiseen. Keisari puolestaan käski ryhtyä valmistaviin toimiin, jotka jätettiin silloiselle koskenperkaus- ja kanavatöiden tarkastajalle paroni Kaarlo Rosenkampff'ille, elikä „Koski paronille," joksi häntä sanottiin*). Tehtyänsä tutkimuksia juuri niillä seuduin, joiden kautta kanava sittemmin rakennettiinkin, antoi hän lopulla vuotta 1827 asiasta lausunnon ja kulunkiarvion. Mutta vielä kului kokonaista 18 vuotta, ennenkuin kanavan rakentaminen lopullisesti määrättiin aloitettavaksi. Tämä tapahtui keisarillisen käskykirjeen kautta 21 p:ltä syyskuuta 1844, ja seuraavana vuonna pantiin työt alulle. Koko työ, jonka ylimmäisenä johtajana oli ruotsalainen insinöri Eriksson ja jota välistä oli yht' aikaa tekemässä 3,000 miestä, kesti 11 vuotta, vaikka se vasta vuonna 1858 lopullisesti valmistui ja avattiin yleiselle liikkeelle. Kanavan koko pituus on, kuten sanoimme, 55 virstaa. Siitä on 30 virstaa kaivettu ja loput luonnollisia järviä. Syvyys on kaivetuissa osissa 9 jalkaa, leveys pohjalla 40 ja pinnalla paikottain 90:kin jalkaa. Putous on joka sulussa 9 jalkaa.

Tämä Suomenmaan suurin kanava, ja muutoinkin sen merkillisimpiä ja tärkeimpiä yleisiä töitä, maksoi yhteensä 12,381,800 markkaa, siis verraten vähän. Alun pitäin oli laskettu kanavan tuottavan vuosittain 312,000 markkaa tuloja, mutta itse asiassa ne ovat olleet suuremmat. Viime vuonna, jolloin Saimaan kanavasta kulki 3,464 laivaa, tekivät tulot 362,888 m. 66 p.**)

Samana vuonna kuin suuri itämainen sota loppui ja Aleksanteri II nousi valta-istuimelle, jopa samana päivänäkin kuin Aleksanteri II kruunattiin Moskovassa, vihittiin Saimaan kanavakin suurilla juhlallisuuksilla tärkeään toimeensa. Tämä tapahtui syyskuun 7 p:nä v. 1856.

Sen-aikuinen Wiipurin suomenkielinen lehti „Sananlennätin" tervehti tätä tapausta muun muassa seuraavilla sanoilla: „Saimaan kanava on auaistu. Suomen suurin vesistö on meren kanssa yhdistetty. Suomen sivistykselle on tie raivattu. — — Omilla voimillansa, omalla ahkeruudellansa on Suomi kanavan valmistanut, joka monien miespolvien muistissa pysyy ja monille tuhansille hyötyä tuottaa; tämä kanava aukasi Suomen itäosalle tien muille maille, se viepi Suomalaisia muiden sivistyneitten kansojen parveen ja antaa sillä tavoin meidän oppia, vaurastua ja hengellisesti sivistyä muiden kansojen keralla. — — Saimaan kanava on, niinkuin jokainen Suomen totista tarvista täyttävä kulkutien parannus, se virta, jota myöten Suomen kansa soutelee aina suurempaan ja suurempaan arvoon ja ansioon maailman silmissä. — — Kuopio vesitien alussa, Wiipuri sen lopussa ovat nousevia kaupunkiloita. Se vanha, virkeä kauppapaikka ja tuo hyvää lupaava Savon pääkaupunki, lyövät kättä yli Saimaan ja lupaavat, etsiessään omaa hyötä, ei koskaan unhouttaa isänmaansa yleistäkään etua. Isänmaan rakkaus kaunistakoon heidän työnsä ja muistissaan pysyköön se tieto että Suomen kansa ja etenki talonpojat ovat kalliin kanavan kustantaneet heidän hyödyksi, — levittäköötahkeruutta ja vireyttä ympärinsä ja poistakoot raakuuden, laiskuuden ja köyhyyden seuduiltansa."

Juhlallisuudet alkoivat aamulla Räihän sulula, jossa silloinen valtiovarain päällikkö von Haartman lyhykäisesti selitti kansalle päivän arvoa. Puhe pidettiin ruotsiksi, mutta lääninhallituksen kielenkääntäjä sai käskyn suomentaa osan puhetta, jotta „rahvas sekä paraadissa seisovat ruotu-sotamiehet sanoja ymmärtäisivät." Senjälkeen piti Wiipurin provasti Norring täydellisen jumalan-palveluksen suomeksi, jonka jälkeen lähdettiin kolmessa höyrylaivassa ja suurissa venheissä Pälliin. Siellä syötiin aamiainen ja von Haartmanin esityksestä juotiin riemumalja. „Ja malja tyhjennettiin rajusti hurraten." Tultiin sitten Juustilaan, jonne sattumalta oli saapunut joukko nuoria ylioppilaita matkalla Helsinkiin. „Kansalaiset laulut, joita nämä Suomeamme rakastavat nuorukaiset innolla lauloivat, liikuttivat kuulevaa kansaa ja vaikuttivat paljon päivän oikeaan juhlallisuuteen."

Juustilassa pidettin juhlapäivälliset, joissa oli osallisina noin 600 henkeä. Siellä esitti von Haartman maljan Heidän Majesteteillensa ja sitten Suomen muistoksi. Maljoja tyhjentäissä „hurraa huudot olivat niin kiivaat, että tauota tuskin tiesivät." Kello 8 illalla saapui juhliva joukko Wiipuriin, joka oli komeasti valaistu.

Suurimman, jospa kamalimmankin, juhlavalaistuksen tänä riemunpäivänä pani toimeen Wiipurin vanha linna, jonka torni äkisti syttyi palamaan. Kaikki mitä tornissa puuta oli, leimusi pian ilmitulessa, joka pian puhkaisi katonkin, työntäen korkealle öiseen ilmaan valtavan tulipatsaan. Näin tervehti tämä muinaisen ajan muistomerkki uuden ajan hanketta Suomessa, paljastaen päänsä ja toivottaen Suomelle uutta aikaa.

*) Sama Rosenkampff johti useampia suuria koskenperkauksia ja kanavatöitä maassa. Näistä mainittakoon: koskien perkaukset Kokemäen joessa, Längelmäveden lasku Kaivannon kautta, Keltisten kosken perkaaminen, Varkauden kanava 1840 ja Konnuksen kanava 1841. Kaksi viimeksi mainittua kanavaa ne avasivat vesitien Kuopiosta Lappeenrantaan.

**) Mainittuna vuonna kulki Suomen kaikista kanavista yhteensä 17,597 alusta, jotka suorittivat kanavamaksuja 508,632 m. 71 p.

Hj. Munsterhjelm pinxt. G. W. EDLUND, Kustantaja. F. Tilgmann. Kivipaino. 1888.

KUOPION KAUPUNKI.

Kuopion kaupunki.

(Hj. Munsterhjelm.)

Puhuessamme Savonlinnasta, mainitsimme kuinka Eerik Akselinpoika Tott'in perustaman Savonlinnan suojassa vähitellen alkoi Savon avarain alojen asutus. Viidennentoista vuosisadan lopulla ei koko Savossa ollut kuin kolme kirkkoherrakuntaa, mutta jo kuudennentoista sataluvun puolivälissä oli niitten luku kasvanut 14:ään. Uuden kaupungin tarve Pohjois-Savossa rupesi tulemaan yhä tuntuvammaksi, ja kun vuonna 1775 pantiin toimeen uusi läänijako, — entisten neljän läänin lisäksi tuli 2 uutta, nimittäin toinen Waasan sekä toinen Savon ja Karjalan lääni — niin silloin oli uuden kaupungin perustaminen välttämätön ja juuri Kuopion pitäjän kirkolle, jonne viimeksi mainitun uuden läänin maaherran ja lääninhallituksen oli määrä asettua. Ja näin syntyi Kuopion kaunis kaupunki. Vuonna 1775 maaliskuun 5 p:nä hyväksyi Kustaa III kaupungin asemapiirustuksen. Kaupungin varsinainen perustuskirja annettiin ummelleen 7 vuotta tämän jälkeen, nimittäin 4 p. maaliskuuta 1782. Perustuskirjassa suotiin uuden kaupungin asukkaille kaikenlaisia vapauksia ja oikeuksia, muun muassa 20 vuodeksi vapaus kaikista veroista kuninkaalle ja kruunulle. (Kustaa IV Aadolf, joka vuonna 1802 itse kävi Kuopiossa, pitkitti tämän veronvapauden vielä 10 vuodeksi, siis vuoteen 1812.)

Perustamisestansa saakka on Kuopion kaupunki kasvanut kaikilla aloilla.

Koulukaupunkina on Kuopio ollut tunnettuna koko Suomessa jo ammoisista ajoista. Jo vuonna 1788 siirettiin sinne entinen Wiipurin trivialikoulu, joka oli sitä ennen yhtä mittaa muutellut majaa ja siirrellyt sijaa, oltuaan ensin Wiipurissa ja sitten perättäin Savonlinnassa, Lappeenrannassa, Mikkelissä ja vihdoin Rantasalmella, josta se, kuten sanoimme, muutettiin vuonna 1788 Kuopioon. — Vuonna 1843 sai Kuopio lisäksi ala-alkeiskoulun ja kymnasin, jolloin samalla vanha trivialikoulu sai nimekseen ylä-alkeiskoulu. — Juhana Wilhelm Snellman'in toimesta perustettiin vuonna 1846 yksityinen tyttökoulu kaupungin köyhiä tyttölapsia varten.

Seuraavana vuonna perustettiin samalla tapaa yksityinen koulu köyhiä poikalapsiakin varten, joka sekin yksityisten lahjoitusten avulla saattoi jonkun ajan perästä kehitä ja laajeta ensimmäisestä hyvin vähäisestä alustansa. Nämä viimeksi mainitut koulut muutettiin sitten 1872 alhaisemmiksi kansakouluiksi, joitten ohella perustettiin kaksi ylhäisempää kansakoulua. — Vuonna 1862 perustettiin Kuopion kuuromykkäin koulu ja vuonna 1871 sokeain koulu. — Sittenkuin Kuopion vanha kymnasi oli muutettu suomenkieliseksi lyseoksi, perustettiin sen rinnalle yksityinen ruotsinkielinen lyseo. — Tyttölasten opetuksesta pitää Kuopiossa huolta kaksi tyttökoulua, toinen ruotsinkielinen valtion oma ja toinen suomenkielinen yksityinen.

Kuopion kaupungilla oli ensi aikoinaan käytettävänä vanha Kuopion pitäjän kirkko, joka oli rakennettu vuonna 1722.

Vuonna 1804 alkoiki uuden kivikirkon rakentaminen, mutta Suomen sota v. 1808—1809 keskeytti työt, kunnes niihin jälleen ryhdyttiin sodan jälkeen. Uusi kivikirkko valmistui v. 1815 ja vihittiin juhallisesti seuraavana vuonna. Tämä uljas temppeli tuli sitten tuomiokirkoksi v. 1850, jolloin Suomen kolmas, Kuopion, hippakunta asetettiin.

Suomen sota 1808—09 ulotti kamaloita leikkejänsä Kuopioonkin saakka. Siellä, itse kaupungissa ja sen ympäristöillä, taisteltiin moni kuuma taistelu, ja sinne ovat Sandelsit ja Malmit liittäneet nimensä rakkaina muistoina niiltä ajoilta, jolloin Suomenmaa kävi verikasteensa kautta historiansa merkillisimpään käännekohtaan.

Kauppakaupunkina on Kuopio kieltämättä suurin ja etevin Suomen sisämaan kaupungeista. Semmoiseksi se alkoi kohota kumminkin vasta sitten kuin laivakululle Savon suurilla vesillä oli avattu yhä useampia väyliä, ja parempia ajanmukaisia kulkuneuvoja hankittu. Vuonna 1840 avattiin Varkauden kanava, seuraavana vuonna 1841 Konnuksen kanava. Samoina aikoina sai Kuopio ensimmäisen höyrylaivansa nimeltä „Kuopio.“ Sittemmin rakennetut uudet höyrylaivat ja vihdoin Saimaan kanavan avaaminen sekä Kuopion kaupungille suotu „tapuli-oikeus“ ja oma tullikamari ovat aikaan saaneet semmoisen edistyksen, että tuonnin ja viennin yhteinen summa on neljänneksen vuosisadan kuluessa kasvanut 7 kertaiseksi.

Kuopion historian ihanimpia lehtiä ovat vuodet 1842—49, jotka olivat merkillisiä ei ainoastaan Kuopion kaupungille, vaan koko Suomenmaalle. Ne vuodet ne olivat Suomen kansallisen heräjämisen, Suomen keväimen aikaa. Niinä vuosina oli Kuopiossa ylä-alkeiskoulun rehtorina Juhana Vilhelm Snellman. Kuopiossa hän toimitti ja siellä

julkaisi aikakauslehtensä „Saima,“ „Maanmiehen ystävä,“ „Kallavesi,“ ja „Litteraturblad.“ Mitä nämä aikakauslehdet ovat Suomessa vaikuttaneet, sitä ei meidän tässä tarvitse ruveta kertomaan: siksi ovat ne kyllä tunnetut. Onnellinen vaan se kaupunki, joka moisena aikana on mointa miestä saanut omaksensa sanoa!

Lohipato Wuoksessa.

(A. von Becker ja B. Lindholm.)

> Monikahdoisa paicoisa on vesi aleman itzensä laskenut, nijn että carit ia vahat, iotca ovat olleet ennen veden alla, ia eij yxikän nijtä tietänyt, ne nyt näkyvät ja seisovat corkiana vedestä, ia cusa ennen on ollut vesi, sijnä nyt ovat nijtud ia cangared, ia cusa ennen ovat olleet cosket, sijnä on cuiva, ia nyt cosket ovat sijnä, cusa eij ikänäns ole coskea ennen ollut.
>
> Eerikki Sorolainen Postillansa esipuheessa v. 1625.

Suomenmaan karttaa katseltaessa — ja suotava olisi, että lukija suvaitsisi lukea tätä kartan avulla — nähdään, kuinka Saimaa, kerättyään syliinsä kaikki Savon ja Karjalan lukemattomat vedet, vihdoin koillisesta nurkastaan lähtee purkamaan vesiänsä Wuoksen mahtavaan virtaan, katkaisten heti ensi työkseen Salpausseljän. Muodostettuansa sitten ensin muutamia pienempiä koskia, leviää se 190 syltä avaraksi, mutta joutuu sitten äkisti ainoastaan 23 sylen levyiseen kalliosolaan ja synnyttää Imatran putouksen, syösten siitä pyörryttävällä vauhdilla 188 tuhatta kannullista vettä sekunnissa eli 677 miljonaa kannua joka tunti. Pauhattuaan Imatrassa lähes virstan matkalla ja oltuaan erinomaisen kiivaskulkuista vielä pari peninkulmaa sekä useampia koskia muodostettuaan, kulkee se Jääsken kirkon ohitse ja tyyntyy tyyntymistään, kunnes Antrean kirkolla laajenee järveksi, joka paikoin on peninkulman levyinen. Wirrattuaan yhä edelleen kaakkoa kohti kapenee se jälleen, synnyttäen Paakolan kosken ja, kulkien järven tapaisena Muolan ja Walkjärven pitäjien kautta, kääntyy pian suoraan itää kohti, sekä joutuu vihdoin kapealle Kiviniemen kannakselle.

Pysähtykäämme hetkeksi tähän.

Kiviniemen toisella puolen alkaa pitkullainen, ensin itään ja sitten kaakkoon ulottuva, Suvannon järvi, jonka koillisella rannalla on Sakkolan pitäjän kirkko. Wuoksen, Suvannon ja Laatokan väliset yhdistykset eivät nykyjään ole samat kuin ennen vanhaan. Muinoin oli nimittäin Suvannon järvi paljoa avarampi kuin nyt ja asui $5^1/_2$ jalkaa korkeammalla naapuriansa Wuosta. Laatokasta sitä eroitti ainoastaan 200 jalkaa leveä Taipaleen kannas, mutta tätä estettä se ei ollut saanut tieltään raivatuksi, vaan laski vetensä Kivisalmen kannaksen kautta Wuokseen.

Seuratessamme jälleen Wuoksen kulkua kartalla, näemme, kuinka se, juostuansa ensin kaakkoa ja itää kohti, Kiviniemen kohdalla äkisti kääntää suuntansa luoteesen, sitten pohjoiseen ja vihdoin koilliseen Pyhäjärven ja Räisälän pitäjien kautta, kunnes se, väsyneenä pitkistä kiertomatkoistaan, kahdesta suusta laskee Käkisalmen kaupungin kohdalla Laatokkaan.

Tämmöinen oli Wuoksen monimutkainen kulku ja Suvannon järven yhtyminen siihen vanhoista ajoista saakka hamaan vuoten 1818. Mutta silloin nousi vesi Suvannossa kevältulvain aikana erin-omaisen korkealle ja tulvasi yli Taipaleen kannaksen, jonka se vihdoin toukokuun 21 p:nä kokonaan murti rikki, raivaten siten itselleen uuden tien läheiseen Laatokkaan. Tästä mullistuksesta oli seurauksena se, että vesi Suvannossa laski kohta 20 jalkaa ja jonkun ajan perästä vielä 5 jalkaa, niin että Suvanto, joka ennen oli ollut $5^1/_2$ jalkaa ylempänä Wuosta, tuli nyt olemaan $19^1/_2$ jalkaa alempana sitä. Tämä tapaus se myös teki lopun Wuoksen ja Suvannon ystävyydestä. Wuoksi nimittäin ei enää voinut käyttää hyväksensä Suvannon entistä lasku-ojaa, vaan jätti ystävänsä kulkemaan yksinänsä Laatokkaan Taipaleen jokea myöten ja kulki itse puolestansa, myöskin yksinään, äskön puheena ollutta pitkää matkaa vanhan Käkisalmen luokse.

Tärkein seuraus tästä luonnonmullistuksesta oli se, että asukkaat Suvannon ympärillä saivat äkki-arvaamatta runsaissa määrin lisää hei-

A. v. Becker & B. Lindholm pinxt.

G. W. EDLUND, Kustantaja.

F. Tilgmann. Kivipaino. 1888.

LOHI-PATO VUOKSESSA.

nämaita, jota paitsi he pääsivät kärsimästä niitä vahinkoja, mitä kevättulvat olivat heidän rannoilleen tähän saakka usein tehneet. Tällainen lisämaiden saaminen ja tulvavahinkojen välttäminen oli muutoin ollut puheena jo ennenkin. Niinpä kerrotaan, että Sakkolaisilla jo kuusi vuotta ennen oli ollut keskustelua ensin Suvannon ja sittemmin Wuoksenkin laskemisesta Taipaleen kautta. Tämä tuuma kaiketi lienee antanut aihetta siihen puheesen, että Sakkolan talonpojat kaikessa hiljaisuudessa olivat Taipaleen kannasta kaivelleet ja kaverrelleet, kunnes Suvanto vihdoin itse vesivoimallaan täydensi täman kaivamisen. Toiselta puolen kerrottiin tästä talonpoikain „hiljaisesta työstä“ varmana asiana; sen-aikuisissa sanomalehdissäkin on siitä mainittu.

Oli nyt miten oli, Suvanto se vaan ei enää huolinut Wuoksen seurasta, vaan avasi itsellensä suoremman tien Laatokan „mereen“. Mutta tähänpä ei asia päättynytkään. Kun kerran Savanto oli onnellisesti laskeutunut ja hyötyä tuottanut maan-omistajille, ruvettiin ajattelemaan Wuoksenkin laskemista suorinta tietä Laatokkaan, ja tämä suorin tie oli luonnollisestikin Suvannon kautta, josta sitä eroitti ainoastaan $^1/_4$ virstan levyinen Kiviniemen taival. Mutta kappale hyväkin kului aikaa, ennenkuin tämä tuuma saatiin toteutumaan: menihän siihen lähes 40 vuotta.

Maaliskuussa v. 1856 tulikin Majestetin käsky Wuoksen laskemisesta Kiviniemen kautta. Työhön ryhdyttiin kohta, ja niinpä viimeinen sulku, joka esti Wuoksen laskua Suvantoon, avattin juhlallisesti 17 p:nä syyskuuta 1857.

Pääaatteena tämän suuriarvoisen työn toimittamisessa oli se, että ihmiskädellä niin sanoaksemme vaan pantiin työt alkuun ja annettiin luonnon itsensä täydentää ne. Niinpä Kiviniemenkin kannakseen kaivettiin rinnakkain useampia pienempiä laskuojia; näihin päästettiin sitten vähemmissä määrin vettä Wuoksesta, ja koska maanlaatu kannaksessa kauttaaltaan on löyhää hiekkamaata, niin kaivoi vesi omalla voimallaan näitä ojia kasvamistaan ja alapuolelta yhä leveämmiksi, vieden mennessään irtihuuhtomansa hiekan ja kivet. Täten kasvoivat ojain seinämät kasvamistaan, kunnes vihdoin Wuoksi päästettiin täydellä voimallaan ojiin ja silloin kukistuivat mainitut seinämät ja yksi ainoa avara väylä jäi veden kulkea. Ei tämäkään seinämäin kukistuminen tapahtunut yhdessä silmänräpäyksessä, mikä olisikin synnyttänyt vahingolliset äkkitulvat Suvannon rannoille, vaan kului siihen melkoisesti aikaa.

Näin sai nyt Wuoksi suoremman tien Laatokkaan. Sen entinen väylä ei jäänyt tosin ihan kuiville, vaan mataloittui kovin. Niin ei Käkisalmen linnakaan enää saarella sijaitse, kuten ennen, vaan asuu kuivalla maalla.

Lovisan kaupunki.

(O. Kleineh.)

Lovisan piskuinen kaupunki on yksi noita „hiljaisia maassa“, joista suuri maailma ei suuria tiedä. Suomenlahden rannalla se seisoo ja sen gotilais-stylinen kirkko ja somat talot ja kuuluisa kylpypaikka tuuheine puistoineen hymyilevät niin viattomasti ja kauniisti, kun päivä sen ikkunoissa iloansa pitää ja meren maininki sen rannoilla keinuu.

Ison-Wihan hirmuinen koetuksen aika päättyi Uudenkaupungin rauhaan vuonna 1721. Rauhan ehdot olivat tosin kovat, mutta kun ajattelee, että koko Suomenmaa oli ollut vihollisen vallassa kokonaista kahdeksan vuotta, niin täytyy kummastella, että Ruotsi nyt niinkään paljon sai takaisin kuin se todella sai. Wenäjä suostui nimittäin pitkäin keskustelujen kautta antamaan takaisin muun Suomen, pidättäen itselleen (paitsi Liivin, Wiron ja Inkerin maata) Käkisalmen läänin eteläisen osan sekä Wiipurin linnan ja kaupungin. Warsinkin suuren haitan teki tämä Suomenmaan paloitus Pohjois-Savon ja Karjalan kansalle, jolta nyt oli suljettu entiset kauppatiet: Laatokka ja Wiipuri. Tämän epäkohdan poistamiseksi siirrettiin Wiipurin kaupungin tapulioikeus Wehkalahden kauppapaikalle, josta nyt tuli Haminan kaupunki.

Parinkymmenen vuoden perästä joutui Suomi jälleen Wenäjän valtaan. Tämä „Pikku Wihan“ aika päättyi vihdoin Turun rauhaan v. 1743, jossa yhäkin suurempi palanen Suomenmaata joutui Wenäjän